

NARKOTİK VE MEDYA: UYUŞTURUCU İLE MÜCADELEDE İLETİŞİM STRATEJİLERİ VE TOPLUMSAL ETKİLERİ

NARCOTIC AND MEDIA: COMMUNICATION STRATEGIES AND THEIR SOCIAL IMPACTS IN THE FIGHT AGAINST DRUGS

Ensar LOKMANOĞLU,

Dr.Öğr.Üyesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, Sakarya Meslek Yüksekokulu, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Sakarya, Türkiye; e-posta: elokmanoglu@subu.edu.tr
ORCID Kimliği: 0000-0002-1597-3433

Özlem BORA,

Dr. Av. Arb. Bağımsız Araştırmacı, Ankara, Türkiye; e-posta: oznehukukofisi@gmail.com
ORCID Kimliği: 0009-0007-6372-3678

Özet

Uyuşturucu konusunun işlendiği medya ürünleri hakkında kullanılan “narkomedya” kavramı, aynı zamanda uyuşturucu ekonomisiyle ilişkili güç yapılarını, medya aracılığıyla ideolojik ve kültürel olarak yeniden üretilen içerikleri de ifade etmektedir. Özellikle sinema, televizyon dizileri, haber medyası ve dijital platformlardaki temsiller; uyuşturucu kültürünün estetikleştirilmesi, normalleştirilmesi ve hatta yüceltilmesi yönünde çeşitli stratejiler içerebilmektedir. Bu çalışma, uyuşturucu ile ilgili kitle iletişim araçları yoluyla temsili ve durumların sosyal algı, davranış ve politika üzerindeki etkilerini incelemeyi hedeflemektedir. Haber, dizi, sinema ve sosyal medya kanalları aracılığıyla yayılan imgeler, dil ve anlatılar; suç faktörü, tıbbi model gibi farklı çerçeveler içerisinde analiz edilmiştir. Çalışmamız temsillerin gençlik üzerindeki etkileri, damgalama ve dışlama mekanizmaları, halk sağlığı yaklaşımı ile cezalandırıcı yaklaşımlar arasındaki ilişki ve politika önerilerine odaklanan çıkarımlarla sona ermektedir.

Anahtar Sözcükler: Bağımlılık, Narkotik, Narkomedya, Medya, Uyuşturucu.

Abstract

The term “narcomedia”, used with reference to media products addressing the issue of drugs, also denotes the power structures linked to the drug economy and the content ideologically and culturally reproduced through the media. In particular, representations in cinema, television series, news outlets, and digital platforms may involve various strategies aimed at aestheticising, normalising, and even glorifying drug culture. This study seeks to examine the representation of drugs through mass communication media and the effects of such representations on social perception, behaviour, and policy. Images, language, and narratives disseminated via news, series, cinema, and social media have been analysed within different frames, such as the crime element and the medical model. The study concludes with observations focusing on the impact of such representations on youth, the mechanisms of stigmatisation and exclusion, the interaction between a public health approach and punitive perspectives, and recommendations for policy.

Keywords: Addiction, Drugs, Narcotics, Narcomedia, Media.

Giriş

Aşağı Mezopotamya’da yaşayan Sümerlerin M.Ö. 4000 yıllara kadar uzanan tarihi süreçte haşhaş ve kenevir bitkisi yetiştirerek elde ettikleri uyuşturucu ilk zamanlarda tedavi amacıyla ve büyü yapmak için kullanılırken, günümüzde bu süreç bireyleri olumsuz etkileyerek

insanlığın önemli sorunlarından biri olmuştur (Güngör, 1999, s. 1). Yunanca “narce” kelimesinden türetilen, İngilizcede “narcotics” karşılığına gelen uyuşturucu madde kavramı; uyuşturucu etkisi bulunmakla birlikte, sarhoş edici, keyif, tutku, tahrik edici etkileri bulunan kapsamı yeni türlere göre genişleyen doğal ve sentetik maddeler olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2019, s. 3). Uyuşturucu madde “uyuşturmak” kelimesini çağrıştırmaktan başka yorgunluk giderme özelliği ile uyandıran, yine gerçek dünyadan uzaklaştırarak keyif veren bir anlamı da kapsamaktadır. Bir maddenin uyuşturucu veya uyarıcı sınıfına alınabilmesi için öncelikle uluslararası anlaşmalara bağlı olarak liste ve cetvellerde bulunması gerekmektedir birlikte sürekli artan miktarda kullanım isteğinin oluşması gerekmektedir (Gök, 2023, s. 4-6). Tek bir kavramsal sınırlamanın sığ kalacağı multidisipliner olan uyuşturucu kavramını Dünya Sağlık Örgütü insan üzerinde ruhi ve fiziki bağımlılık yaratan doğal ve sentetik kaynaklı maddeler olarak tanımlamaktadır (Emiroğlu, 2023, s. 8).

Kişinin hayatını ruhsal ve fiziksel olarak olumsuz etkilemekle birlikte tedavi edilmesi mümkün olan bağımlılık sürecinde sadece bağımlı olan birey değil, bağımlının ailesi ve çevresi de etkilenmektedir. Uyuşturucu madde bağımlılığı sürecinde toplumun kültürel ve sosyal temelleri derinden sarsılmakla birlikte birçok farklı sosyal risklerle karşılaşmakta, sosyal, sağlık ve güvenlik açısından sayısız sorunlar yaşanmaktadır (Uzun, 2018, s. 1-3).

Uyuşturucu kullanımı ve buna dair eylemler, tarihsel olarak toplumların dikkatini çeken ve çeşitli söylemler aracılığıyla şekillendirilen bir alandır. Medya, bu alandaki algının üretiminde merkezi bir rol oynar. Şöyle ki hangi olguların öne çıkarılacağı, hangi aktörlerin suçlu ya da mağdur olarak kodlanacağı ve hangi çözüm yollarının meşru kabul edileceği çoğunlukla medyanın seçici anlatılarıyla belirlenir. Bu çalışmanın amacı, iletişim stratejileri kanalıyla farklı medya türlerinde görülen temsil örüntülerini sınıflandırmak, bunların toplumsal etkilerini tartışarak çıkarımlar sunmaktır. 2016 yılında yapılan Dünya uyuşturucu raporunda yer alan veriler uyarınca dünyadaki yetişkin nüfusunun yüzde 5’inin uyuşturucu kullanmakta olduğu ve ekonomik durumu güçlü kişilerin her türlü uyuşturucu maddeyi kullandığı, bunun yanı sıra ekonomik durumu düşük kişilerin ise amfetaminleri tercih ettiği görülmektedir (Akça, 2023, s. 1).

Çalışmanın Kuramsal Çerçevesi

Makalemiz, medya çalışmalarından, sosyolojiden ve halk sağlığı literatüründen beslenen disiplinler arası bir yaklaşım izlemektedir. Medya metinlerinin gerçekliğini, nasıl üretildiğini ve toplumdaki güç ilişkilerinin nasıl pekiştirildiğini açıklayan “*temsil kuramı*”; bir konunun medya tarafından hangi açıdan sunulduğu, kamuoyunun algısını değerlendiren

“çerçeveleme (*framing*)”; uyuşturucu kullanımı etrafındaki ahlaki ve hukuki yargıların bireylerin sosyal dışlanmasını nasıl tetiklediğini inceleyen “*damgalama (stigma)*” ve gençlik kültürleri, alt kültürler ve popüler kültür ürünlerinin anlam üretimindeki rolünü vurgulayan “*kültürel çalışma perspektifi*” çalışmamızın kurumsal çerçevesini oluşturmaktadır. Araştırma makalemizde ilgili kuramlar bir arada kullanılarak medyanın uyuşturucu konusundaki etkisi değerlendirilecektir.

Medyada Temsil Biçimleri ve Analizler

Medya metinlerinde uyuşturucu temalı içerikler genellikle farklı tematik çerçevelerle sunulur. Aşağıda başlıca temsiller ve taşıdıkları anlamlar özetlenmiştir;

A. Suç ve Güvenlik Çerçevesi

Haber medyasında uyuşturucu olgusu sıklıkla suç, şiddet ve kamu güvenliği bağlamında ele alınır. Bu çerçeve, uyuşturucuyu toplumsal düzeni bozucu bir tehdit olarak kodlar; yasaların revize edilmesi ve cezalandırma politikaları için kamuoyu baskısı yaratır. Bu temsil, kullanıcıları “suçlu/öteki” olarak damgalar ve rehabilitasyon yerine, cezai önlemleri öne çıkartır.

B. Tıbbi ve Bağımlılık Modeli

Bir başka yaygın çerçeve, uyuşturucuyu sağlık problemi olarak algılar ve bağımlılığı biyopsikososyal bir fenomen olarak görür. Tedavi ile rehabilitasyonu önceliklendirir. Medyada bu çerçeve, genellikle uzman görüşleri, tedavi merkezleri veya bireysel iyileşme hikâyeleri üzerinden verilir.

C. Romantizasyon ve Popüler Kültür Estetiği

Sosyal medya platformları, müzikle ilgili içerikler, dizi sektörü ve sinema sektörü içeriklerinde uyuşturucu kullanımı bazen estetikleştirilebilir veya romantize edilebilir. “Asi” kimliklerin, sınırları zorlayan yaşam tarzlarının veya “isyan” imgelerinin bir parçası olarak sunulan uyuşturucu, özellikle genç izleyiciler için cazibe teşkil edebilir. Bu temsil, normalleşmeye ve deneyim merakının artması ile risk algısının azalmasına neden olabilir.

D. Günlükleştirme ve Normalleşme

Sosyal medyanın yükselişiyle birlikte, uyuşturucuya dair içerikler kullanıcılardan doğrudan paylaşımlar şeklinde gelebilir. Bu içerikler, kullanımın gündelik hayatın bir parçası olarak görünebilmesine ve risklerin görece azalması algısına yol açabilir.

E. Politik ve Ekonomik Odaklı Temsiller

Uyuşturucu ticareti ve piyasası bazen küresel ekonomik, politik ve jeopolitik dinamikler bağlamında ele alınır. Bu bakış açısı, suç ağları, yoksulluk, küresel talep ve arz

etkenleri ile suçun yapısal nedenlerine dikkat çekebilir.

Toplumsal Etki Boyutunun Değerlendirilmesi

Medya temsillerinin sosyal düzen üzerinde çeşitli şekillerde uzun ya da kısa süreli etkileri görülebilir. Aşağıda genel etkileri sunulmuştur;

1. Algı ve Korku Üretimi

Algı ve korku üretimi yoluyla korku oluşturulabilir ve uyuşturucu kullanımıyla ilişkilendirilen mekanlara yönelik kaçınma davranışları güçlendirilebilir. Bu durum, kullanıcıların sağlık hizmetlerine erişimini zorlaştıran damgalamayı artırabilir.

2. Politika Yapımı ve Kamusal Tartışma

Medya gündemi, politika yapımcıların önceliklerini ve kamuoyunun taleplerini etkiler. Ceza odaklı haber dili ve dramatize edilmiş olaylar, daha sert cezai düzenlemelerin desteklenmesine zemin hazırlayabilirken; tıbbi çerçeveler ise tedaviye yatırım yapılmasını teşvik edebilir.

3. Gençlik Davranışları ve Özdeşim Süreçleri

Popüler kültürde romantize edilen temsiller; risk alma, deneyime merak ve belirli estetik kodlarla özdeşleşme yoluyla gençler arasında davranış değişikliklerine yol açabilir. Etkisinin derecesi medyanın niteliğine, izleyicinin sosyoekonomik bağlamına ayrıca aile ile okul kaynaklı denetimine bağlı olarak değişir.

4. Damgalama ve Toplumsal Dışlanma

Suç merkezli anlatılar, kullanıcıları yalnızlaştırır ve iş, konut veya sağlık hizmetlerine erişim konusunda engeller yaratma potansiyeline sahip olabilir. Bu durum, toplumsal uyumu zedeleyip, rehabilitasyon çabalarını gölgeleyebilir.

5. Eksik/Yanlış Bilgi Yayılımı

Sosyal medyada eksik ya da doğru olmayan bilgiler kontrolsüz yayılabilir; örneğin bazı maddelerin etkileri, güvenli kullanım mitleri veya tedavi iddiaları yanlış anlaşılma ve algılara yol açabilir. Söz konusu durum toplum sağlığı yönünden riskler barındırabilir.

Politika ve Uygulama Önerileri

Önemli bir toplumsal sorun olan madde bağımlılığı başta merak olmak üzere bireylerin sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını tatmin etmek, heyecan vermek, keyif almak, anlık problemleri unutmak ve benzeri birçok sebeple denenmektedir. Günümüzde televizyon, sinema ve internetin hayatımızda etkin olmasıyla beraber, bağımlılık oluşturan alkol ve sigara içerikli görsellerin medyada sıklıkla yer alması Laswell'in öne sürdüğü "Hipodermik İğne Modeli"nde olduğu gibi, iletilmek istenen mesaj bir hastaya verilen damar içi gibi istenen kitleye etki etmekte olup (Yedekçi, 2017, s. 1-2), bağımlılığa giden yolun ilk aşamalarını

oluşturmaktadır.

İnternet ve teknolojik gelişmelerle birlikte bilgisayar, tablet, akıllı telefonlara ulaşım kolaylaşmış ve böylece “Yeni Medya” ve “Sosyal Medya” kanallarına talebin artışına sebep olmuştur. Zaman ve mekan kavramlarının önemini yitirdiği, istenilen bilgi ve veriye en hızlı şekilde erişimin sağlandığı, her şeyin bir tık ötesinde olduğu bu zamanda (Babataş, 2022, s. v-35), medya çalışanlarının ya da gazetecilerin uymakla yükümlü oldukları ilke ve kuralların aksine sosyal medya kullanıcılarının böyle bir yükümlülüğü kendilerinde hissetmediğini bütünsel olarak düşündüğümüzde, insanoğlunun bu yeni medya mecralarını ne kadar doğru kullandığı tartışılırken, medya üzerinden uyuşturucu kullanımını özendiren ve madde ticareti yapılan yayın sorunu ile karşılaşmıştır.

Duyulabilirliği, görünebilirliği, okunabilirliği ile kamuoyunda güçlü bir etkiye sahip olan medya, toplumların ilerlemeleri için önemli bir etkiye sahiptir. Bu sebepten medyada çeşitli programlarla uyuşturucunun zararları topluma anlatılarak gerekli bilgi ve bilinç oluşturulmalıdır (Hamadsaed, 2021, s. 61). Medyanın temsilleri, salt bir yansıma değil aynı zamanda toplumsal gerçekliğin yeniden üreticisidir. Uyuşturucu kültürüne dair tek taraflı temsiller, hem bireysel hayatları hem de toplumsal politikaları etkiler. Bu nedenle, akademi, medya sektörü ve politika yapıcılar arasında daha sıkı bir etkileşim gereklidir. Ayrıca araştırmalar, temsil-etki ilişkisini belirleyen ekonomik durum, eğitim seviyesi ve yerel politikalar gibi faktörleri esas alarak değerlendirme yapılmalıdır. Medya temsillerinin olumsuz etkilerini azaltmak ve halk sağlığını desteklemek amacıyla aşağıdaki öneriler değerlendirilebilir;

1. **Dengeleyici habercilik ilkeleri:** Haber kuruluşları, uyuşturucu haberlerinde suç ve şiddetten çok, sağlık, rehabilitasyon ve önleme perspektiflerini de dengeli biçimde sunmalıdır.
2. **Eğitim ve medya okuryazarlığı:** Özellikle gençler için medya okuryazarlığı programları geliştirilmeli; içeriklerin eleştirel değerlendirilmesi ve risklerin fark edilmesi sağlanmalıdır.
3. **Hassas dil kullanımı:** Damgalamayı azaltacak dil rehberleri (örneğin “bağımlı” yerine “uyuşturucu kullanan kişi” gibi) benimsenmelidir.
4. **Sosyal medya platformları ile iş birliği:** Platformlar, zararlı yanlış bilgilerin azaltılması ve riskli içeriklerin etiketlenmesi konusunda sorumluluk almalıdır.
5. **Halk sağlığı kampanyaları:** Medya kanallarını kullanarak, kanıta dayalı önleme ve tedavi bilgileri yayılmalıdır.

Uyuşturucu ile Mücadele için Multidisipliner Bir Yaklaşım Gerekliliği ve Narkomedy Müfettişliği

Bağımlılık yapan maddelerin kullanım nedenleri arasında bireysel ve psikolojik etkenlerin yanı sıra toplumun temel sosyolojik yapısını oluşturan aile yapısındaki bozulmalar, yoksulluk ve benzeri sosyo-kültürel ve çevresel parametreler de önemli rol oynamaktadır. (Alçı, 2024, s. 40-45). Sosyoekonomik düzeyi düşük bölgelerde yaşayan insanların olumsuz yaşam koşulları, sağlam temellere oturmamış olan ailede yaşanan iletişimsizlikler, sevgi ve güven ortamındaki eksiklikler, gençlik dönemlerinde yaşanan anti sosyallikler, öfke kontrolündeki düşüklükler ve benzeri etkenler; uyuşturucu kullanımının toplum yaşamında normal olarak gösterildiği sosyal kültürel etkenler; duygu ve düşüncenin yeterince paylaşılmadığı, denetim mekanizmasının oluşmadığı aile etkenleri; kendine güven noksanlığı, sosyal davranışlarda, kişilerarası ilişkilerde bozukluklara dayalı kişilik etkenleri; uyuşturucuya yönelik sempati duyulmasını içeren yayınlar ile sosyal medya ve medya platformları; arkadaş ilişkileri ve etkileri yüksek bireylerde çevresinin uyuşturucu kullanması ile arkadaş etkenleri genel olarak bağımlılığa yol açmaktadır (Emiroğlu, 2023, s. 30-35).

Uyuşturucu ile mücadele için multidisipliner bir yaklaşım benimsenmesi gerektiğinden uyuşturucu ile mücadelede iletişim stratejisinin belirlenmesinde önemli bir yere sahip medya sektöründe görev yapmış ve medya alanında uzmanlaşmış basın mensuplarından oluşan narkomedy müfettişlerinin oluşturulması ile uyuşturucu ile mücadele işlevsellik kazanacaktır. Zira ilgili nitelikli kişilerin yeni medya platformlarında yayınlar yaparak, uyuşturucuya alışmış bireylerin suç gruplarına nasıl katıldıklarını, uyuşturucu suçlarının temel nedenlerini ve risk faktörlerini anlatarak toplumu bilinçlendirmeleri mümkündür.

Uyuşturucu ile mücadelede kamuoyuna dönük bilgilendirmenin yapıldığı, uyuşturucu ile mücadele kampanyalarının etkin yayınlandığı medya önemli bir yere sahiptir (Şekercioğlu, 2018, s. 4-5). Özellikle kitle iletişim araçlarında kahraman rol modeller oluşturulmakta, oluşturulan bu rol modellerin gerçek hayatlarında uyuşturucu ile anılması özellikle gençlerde kimlik karmaşası yaşanmasına neden olmanın yanı sıra medyada sigara ve uyuşturucunun popüler kültürün bir ürünü olduğunu içeren sinema, dizi, reklam ve benzeri yayınlar özendirme algısı oluşturulmaktadır (Hamadsaied, 2021, s. 41).

Kitle iletişim araçlarının hızla kullanımının artmasıyla beraber kişilerin sosyal medya aracılığı ile yeni yayın ve iletişim kanalları ile büyük kitlelere hızlıca ulaşması (Emiroğlu, 2023, s. 72), göz önüne alındığında uyuşturucuya özendirici yayın yapan hesapların tespiti uzman bir ekip tarafından yapılması yerinde olacaktır. Ucu bucağı olmayan dijital medya platformlarında menfaat elde etmek amacıyla uyuşturucu maddeye özendirmenin olup

olmadığı uzman ekip tarafından analiz edilerek aksiyonların alınması yeni medya yapılanmaları göz önünde bulundurularak daha hızlı olacağı değerlendirilebilir. Şöyle ki bunu bir kazanç haline getiren suç odaklı kişiler her gün yeni içerikler çeşitli dijital platformlara anlık olarak yükleyebilir ve silebilir bunun takibi ancak hem güvenlik alanında uzmanlaşmış hem de medya alanında uzmanlaşmış kişilerce yapılabilir. Zira bireyler üzerinde kontrol kaybı, anti sosyal tutumlar ve benzeri birçok olumsuz kalıcı etki bırakan uyuşturucu bağımlılığına karşı fiziksel ve psikolojik olarak savunmasız durumda olan gençlerin korunmasında sosyal medya önemli bir rol oynar (Gulyıza, 2017, s. 23-43).

Küresel Bir Sorun Olarak Uyuşturucu Madde Bağımlılığı

Vatandaşlarının huzur içinde hayat sürdürmelerine imkân sunan devletler uyuşturucu ticareti, uyuşturucuya karşı özentisi ve benzeri birçok yasa dışı süreçleri önlemek için en sert yaptırımları uygulamakla birlikte kamunun genel sağlığını korunmasını sağlamaktadır (Tayfur, 2023, s. 1). Psikolojik, biyolojik ve sosyolojik sebeplerle kullanılmaya başlayan uyuşturucu süreci küresel bir sorundur (Şekercioğlu, 2018, s. 29-37). Devletler açısından önemli bir halk sağlığı sorunu haline gelen uyuşturucu madde kullanımı ile ilgili Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (EMCDDA)'nin 2009 yılındaki raporuna göre ABD’de 10 kişiden birinin, Avrupa Birliği’nde ise yetişkin nüfusunun dörtte birinin yaşamlarının bir döneminde yasa dışı uyuşturucu madde kullandığı tespit edilmiştir (Yılmayan, 2020, s. 185). Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu’nun (UMK) toplantılarının yanı sıra yıllık ve iki yıllık hazırlanan BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi’nin (UNODC)’un toplantıları, Dünya Sağlık Örgütü Uyuşturucu Bağımlılığı Uzmanlar Komitesi (ECDD) çalışmaları bu süreçte önemlidir.

Avrupa’da ortaya çıkan uyuşturucu sorunlarına karşı çözüm üretmek amacıyla 1993 yılında kurulan Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (EMCDDA) sisteme dahil ülkelerle ortak bir veri paylaşım sistemi oluşturarak gerekli düzenlemeleri yapmayı planlamaktadır (Gök, 2023, s. 33). Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığına bağlı olan TUBİM raporları ile uyuşturucu sorunları karşısında politikalar sunarak, sorunların bilimsel ve akılcı yollarla çözülmesi için stratejik çalışmalar hedeflemektedir (Gökçeğöz, 2014, s. 133).

Uluslararası düzeyde suçluların yakalanması amacıyla kurulmuş olan INTERPOL, Ülkemizin de Avrupa grubunun içinde olduğu BM Uyuşturucu Madde Kaçakçılığıyla Mücadele Eden Ulusal Kuruluş Bölüm Başkanlarının Oluşturduğu Komisyon, yasa dışı uyuşturucu üretim ve kaçakçılığın önüne geçmek için BM Yakın ve Orta Doğu Yasadışı

Uyuşturucu Ticareti Alt Komisyonu, uyuşturucu maddelerinin ekimi, üretimini, imalini bilimsel amaçlarla sınırlamak amacıyla Uyuşturucu Madde Kontrol Kurulu, Uyuşturucu maddelerin kötüye kullanımını engellemek için BM Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanılmasını Denetleme Fonu, Uyarıcı maddelerle mücadele kapsamında bağımlıların iyileştirilmesi ve tedavisi amacıyla Dünya Sağlık Örgütü, Uyuşturucu madde kullanımını önlemek hususunda strateji belirlemek üzere BM Uyuşturucu Maddeler Komisyonu olmak üzere birçok kuruluş Birleşmiş Milletler Bünyesinde kurulmuştur. Ayrıca ülkemizin uyuşturucu süreçlerinde risk profilini çıkararak topladığı verileri EMCDDA ile paylaşan Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi, Sürekli değişen uyuşturucu rotalarını ve birçok suçla mücadeleyi amaçlayan Avrupa Polis Teşkilatı ve Uyuşturucu madde kaçakçılığının yapılması ve bağımlılıkla mücadele amaçlı Pompidou Grubu olmak üzere çeşitli teşkilatlardan söz edebiliriz (Harman, 2022, s. 19-24).

Londra'da toplanan G7 ekonomik zirveden dayanağını alan Avrupa Topluluğu ve Türkiye Cumhuriyeti Arasında Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Yasadışı Üretiminde Sıkça Kullanılan Ara ve Kimyasal Maddelere Dair Anlaşma ile uyuşturucu ve uyarıcı madde ticaretinin denetlenmesi konusunda işbirliğinin gerekliliği üzerinde durulmuş olup böylece zararlı maddelerin yasadışı yollarla yapılmasının önüne geçmek istenmiştir (Ballıkaya, 2023, s. 26). Sonuç olarak uyuşturucu madde ticareti ve imalatı süreçlerinde iç hukuktaki yaptırımlar ve düzenlemeler yeterli olmadığından dolayı küresel ölçekte stratejiler geliştirilmesi zorunludur (Doğan, 2023, s. 4).

Sonuç

Uyuşturucu bağımlısı insanların suça karışma olasılıklarının yüksek olması, uyuşturucu kullanan bireylerin sosyal ilişkileri, yaşam kaliteleri ve iş hayatlarının olumsuz etkilendiğini bütünsel olarak değerlendirdiğimizde oluşabilecek toplumsal zararların önceden tespit edilmesi ve önlemler alınması gerekmektedir (Alada, 2022, s. 1). Bu bağlamda Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarda görevli polislerin ve bu alanda görev yapacak medya görevlilerinin; Bağımlılık Profil İndeksi - BAPİ, Madde Bağımlılığı Farkındalık Ölçeği - MBFÖ, Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı veya Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı hakkında bilgi edinmesi konusunda çalışmaların yapılması farkındalığı artıracak gibi, olaylara ve kişilere ideal yaklaşımı da tesis edecektir.

Teknolojik gelişmelere bağlı olarak uyuşturucu doğal yollarla elde edilmesinin yanı sıra laboratuvar ortamlarında da üretilmeye başlanmış olduğunu göz önüne alırsak ve bağımlılık yapan maddeleri tanımak bunların etkilerini bilmek bağımlılıkla mücadelede

önemli bir etken olduğunu değerlendirirsek ülkemiz özelinde uyuşturucu maddenin analizleri Adli Tıp Kurumu, Polis ve Jandarma Narkotik Laboratuvarlarında ve sayısı oldukça az olan Üniversitelere bağlı Adli Toksikoloji Laboratuvarların da yapıldığını da göz önüne alırsak (Ak, 2023, s. 40-54), bu laboratuvarların her ilde olacak şekilde hizmet vermesinin planlama ve yapılanmasının sağlanması önemlidir.

Uyuşturucu ile mücadele kapsamında bağımlı kişileri iyileştirme tedavileriyle onları topluma kazandırma ve benzeri toplumsal yarar sağlayan donanımlı hastanelerin sayısının artırılması ve uzman kadronun genişletilmesi sağlık sektöründe atılacak bir adım olacaktır. Tek kullanımda dahi bağımlılık yapabilecek maddelerin üretildiği dikkate alındığında önleyici hekimlik gibi narkomedy müfettişlerinin sosyal ağlardan toplumu bilgilendirmesi yerinde olacaktır.

Madde kullanımının gençler arasında her geçen gün yaygınlaşması hatta 18 yaş altına kadar indiğini değerlendirdiğimizde gençler üzerinde medyanın etkisi özellikle çalışmamızda bahsettiğimiz narkomedy müfettişleri aracılığıyla bağımlı bireylere destek olma, toplumun ön yargısını kırma, uyuşturucu bağımlısı bireye karşı sevgi ve güven duygularını aktarabilmek için planlı stratejiler üretmek atılması gerekli adımlar arasındadır.

Gençler arasında ve özellikle üniversite öğrencileri arasında konsantrasyonu, zihinsel kapasitesi böylelikle akademik başarısını, kendine olan güvenini arttırabilmek amacıyla uyarıcı maddelere yöneldiği (Fallah, Moudi, Hamidia, & Bijani, 2018, s. 87) bu olumsuz davranışın tam tersi etki yaparak ağır psikolojik sorunlarla beraber başarısızlığı getirdiği bütünsel açıdan değerlendirildiğinde gençlerin sosyal medya üzerinde takip ettiği tanınan yüzlerin narkomedy müfettişi olarak fahri görev yapması gençleri uyuşturucu maddelerin riskleri konusunda bilinçlendirecektir.

Madde kullanımında birinci derece etkili olan aile unsuru dikkate alındığında aile yapısının güçlendirilmesi, aile bireyleri arasında sevgi ve psikolojik doyumlarının yükseltilmesi için gerekli eğitim faaliyetlerinin dijital platformların sağlayacağı zaman ve maliyet unsurları değerlendirilerek narkomedy müfettişleri tarafından maddeye erişilebilirliğine imkan verebilen sosyal medya hesaplarını tespit etmek yerinde olacaktır

Kurulması planlanan narkomedy müfettişliği birimi toplantılarını yılda dört defadan az olmayacak şekilde yapması; yılda üç defa genel kurul toplantısı yapması; yılda bir defa sosyal medya mecralarını kullanarak uyuşturucu kullanımını özendiren ve ticaretini yapan tekniklerin analiz edildiği toplantıların yapılması, ilgili kurum ve kuruluşlara rapor halinde sunulmak üzere adhoc grup toplantılarının yapılması yerinde olacaktır. Ayrıca emniyet görevlilerince de oluşan narkomedy müfettişlerinin medya aracılığı ile uyuşturucu madde

kullanımı tespiti, ticareti veya çeşitli suç unsurları ile karşılaştığında şüphelilerinin kayıtlarının tutularak Cumhuriyet Savcılıklara iletilmesi suçun önlenmesi açısından önemli bir adımdır.

Uyuşturucu bağımlılığı konusunda mücadele için ulusal ve uluslararası düzenlemelerin çağın gereklerine uygun olarak revize edilmesi özellikle yeni medya sektörünün sınır tanımaz gelişmesini göz önüne alarak mücadele tekniklerinin güncellenmesi durumunda kabul edilebilir bir başarı elde edilebilir. Uyuşturucu ile mücadelede bilgi ve teknik noktasında geliştirilmiş Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi (TADOC) tarafından narkomedyaya eğitim programının açılması ve deneyimli polis şeflerinden ve medya-hukuk alanında çalışma yapan akademisyenlerce eğitimlerin verilmesi hedeflenmelidir.

Uyuşturucu ile mücadelede etkin bir role sahip olan medyada uyuşturucu ile ilişkili haberler hazırlanırken medya içeriklerine çok önem verilmelidir. Çünkü profesyonellikten ve bilimsellikten uzak haberlerin toplumda telafisi güç ve imkânsız zararlar açabilmesi olasıdır. Uyuşturucunun zararları ve bu suçun topluma verdiği zararlar konusunda nitelikli medya yayınlarının yapılması toplumu bilinçlendirme konusunda önemlidir.

Karmaşık bir sağlık sorunu olmakla birlikte, insanların sosyal ilişkilerinden genel yaşamına kadar hemen her alanı olumsuz etkileyen uyuşturucu ile mücadelede uluslararası işbirliğinin yanı sıra teknoloji kullanımına önem verilerek ileri düzeyde izleme sistemlerinin oluşturulması, sınır ötesi uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadelede önemli bir adım olacaktır.

Kaynaklar

Ak, B. 2023. “Adli Makamlarca 2020-2022 Yılları Arasında Gaziantep Üniversitesi Adli Tıp Anabilim Dalımıza Uyuşturucu Madde Kullanımı Şüphesi Nedeniyle Yönlendirilen Türk Vatandaşı Olgularına Ait Adli Toksikoloji Raporlarının Retrospektif Değerlendirilmesi (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi)”. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı.

Akça, E. 2023. “Madde Bağımlılarında Dini Başa Çıkma ve Psikolojik İyi Oluş Etkisinin Karma Yöntemle İncelenmesi (Denetimli Sebestlik Örneği) (Yayımlanmamış Doktora Tezi)”. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Alçı, Y. 2024. “13-18 Yaş Arası Madde Bağımlısı Çocukların Sosyodemografik Özellikleri Üzerine Nitel Bir Çalışma (Adana İli Örneği) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)”. Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Alada, F. N. 2022. “*Uyuşturucu Kullanıcılarının Medya İle İlişkileri, Medya Okuryazarlığı ve Sağlık Okuryazarlığı Düzeyleri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi)”. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Babataş, B. 2022. “*Yeni Medya Kanallarının Yanlış Kullanımı: Kreş Çağındaki Çocuklarda Pandemi Sürecinde Artan Teknoloji Bağımlılığı Etkilerinin Analizi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)”. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Ballıkaya, R. 2023. “*Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)”. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Doğan, A. 2023. “*Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti ile Kullanımını Kolaylaştırma Suçları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)”. Antalya: Antalya Bilim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Emiroğlu, S. 2023. “*Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kullanımına Özendirme Suçu* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)”. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Fallah, G., Moudi, S., Hamidia, A., & Bijani, A. 2018. “Stimulant use in medical students and residents requires more careful attention”. *Caspian Journal of Internal Medicine*, 9(1), 87-91.

Gök, B. Y. 2023. “*Kullanmak için Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak Suçu* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)”. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gökçeğöz, F. 2014. “*Uyuşturucu - Uyarıcı Madde (Narkotik) Suçlarına Yönelik Mücadele Stratejileri*”. içinde F. M. Harmancı, M. Gözübenli, & C. Zengin (Ed.), *Güvenlik Sektöründe Temel Stratejiler* (ss. 121-139). Nobel Yayıncılık.

Güngör, A. 1999. “*Türkiye’de Uyuşturucu Sorunu ve Halkla İlişkiler Açısından Çözüm Önerileri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)”. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gulyıza, Y. 2017. “The Role of Civil Society and Social Media in Prevention of Drug Abuse and Drug Dealing”. *Journal of Security Studies*, 19(4), 23-49.

Hamadsaied, W. M. 2021. “*Uyuşturucu Bağımlılığı Üzerinde Etkili Olan Sosyal faktörler ve Madde Kullanıcılarının Profili: Erbil/İrak Şehri Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)”. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Harman, A. 2022. “*Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)”. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şekercioğlu, H. 2018. “*Basında Uyuşturucu Haberlerinin Sunumu* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)”. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tayfur, E. 2023. “*Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu TCK Madde 190* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)”. İstanbul: Altınbaş Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Uzun, G. 2018. “*Bağımlılıkla Mücadelede Belediyelerin Rolü Güngören Belediyesi Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)”. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmayan, A. 2020. “Van İli Merkezindeki 10-12.Sınıf Öğrencilerinde Narkotik Madde Kullanım Yaygınlığı”. *ISPEC Journal of Social Sciences & Humanities*, 4(3), 183-211.

Yılmaz, S. 2019. “*Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar (TCK m.191)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)”. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Yedekçi, B. 2017. “*Görsel Medyanın Alkol ve Sigara Kullanımı Üzerine Etkisinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)”. İzmir: Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.